Данцовня[i], або Музичний сон на чорному коні...

Суну я почерез густо листату щіву[ii] свій перелаз відознати[iii], і аж гину від того, що чую музику з ґрунів. Чую весільи, на яке нас, жєль, не кликали... А я весілля страшно люб'ю! І малою страшне хтіла віддаватиси. Хоча до кінця не розуміла, що «то» значить...

Помалу ніч баламутить вечір... І плаксій-ліс шумить через це шість разів, як чиясь поранена здобич. Пудно. Юй-й-й! І вже видно злегка нічну корону неба — молодий місяць. А я ще й досі слухаю весільи, королівну данців «гуцулку», і аж гуляю[iv] на тому плоті. В мене данец на два райони, на два світи. Світовий. Знічев'я запіворила, завівкала... Лиш би ніхто не вчув!

...

Глип-глип — кінь біжить до мене. Чорний, буйна грива, повно зубів. Я його боюси. Я взагалі боюси коней. Один мене якось злякав у ігрецькому лісі, коли йшла з кукуців; другий — мало не скинув зі себе; а третій... третя, кобила, понесла мою пипку з молоком. Десь у дебрі[v]...

---

[i] *Місце для танців.*
[ii] *Щавель кінський.*
[iii] *Провідати. Гуцули кажуть: йду відознати.*
[iv] *Тут: танцюю.*
[v] *Зарості.*

«Вішта!» — гукаю — кінь наліво.

«Гайта!» — ревкаю — кінь направо.

Пррр!

Кінь став біля мене. Дивитси. Дихає тяжко. Кінь не вступаєтси. А потім як стане на задні ноги, а я як з перелазу та й «вйо!» до лісу… Більше ми з тим коником не виділиси. Наживо. Але в сні він до мене прийшов, правда, за дуже дивних і музичних обставин…

Читайте уважно далі.

І ні, мені не пороблено!

Сниться, що несе мене той кінь туди, куди гляба[i] носити… несе через ґлимеї, царинки і муняві[ii] гори. Несе до данцовні. А данцовня та — непро'ста, в'на стоїть серед лісу, немов небозвіддя, на всі кути світика і пускає успід коріння, як поруч смерека. А на ній — чорні люди, як масть коня на якому я їду, гейби кньигиня, гейби князівна-воїн, гейби перепуджена, гейби й нехарапутна[iii]… не втямиш!

Аркан. І з підзор'я у данцовню вдарив грім залізний.

Повставали чорняві й ґронзаті[iv] чоловіки до аркану. По-братерськи обнялися, чорні сварґи на чорних сорочках, чорні череси, чорні боксові чоботи… Ух! Запал. Вигук. Барточки д'горі — аж до місяченька, як би данцували зранку, то торкалися б денної корони неба — сонечка. Такого днински гливо-золотенького!

Крішку припочьили… Наколи — гуцулка. Істинна данцувальна королівна, яка рве серце і заразом нові постоли чи мешти. Ой, то треба фист увихатиси у цім данці!

---

[i] *Не можна, дарма.*
[ii] *Приглушені; тихі.*
[iii] *Непутяща.*
[iv] *Громіздкі, дуже великі.*

І кажут харапудні[i] голоси з єлиц, що грають гуцулку найавторитетніші й уславлені скрипалі! Ті, які навчили всю Гуцульщину «играти» — Сухонький, Ґавиць та й Моґур. Ніколи наживо їх трьох не виділа і не чула, а тут тобі на! І всі три в одному місці й часі. І то так синхронно й віртуозно шпарять! В нас кажуть: *грают у скрипку*! І аж струни вилітают, і до данцовні позахмарних звізд долітают. Ізгадала, що на одному концерті в маестро Кумлика — теж літали струни! Гостро. Як орли! Аж душка скрипки схлипувала…

Витак — решето. Йой, гуляла би і я, але не година з коня злізти. Лиш дивлюси… Та й боюси, по-правді кажучи, аби чорні люди не схопили. Ей, байка! Най в'ни данцують. Ади, чисто, як ті знані танцюристи із Віпче рухаютси — вміло, добірно, з вогнем, з охотою.

Та всьо… Мене хапає. Бо то решето переростає у більш осучасний для мене данец «Голубка». Чи то я щось не розумію?! Біда ще й в тім, що я голуба не маю. Лиш коня.

— *Голубка справа!*

— *Голубка зліва!*

— *Тропачок!*

— *Кожен з свойов загуляв!*

— *Голубки завуркали!*

— *Голуби — гайдука!*

— *Пари по колу…*

— *Обернув!*

Я пазю, пантраю[ii] їх, не дихаю, але тутечки… мій кінь наче одурів! Махом став на задні ноги і давай навколо данцовні; кінь, немовбито здобув крила, чорні крила, літає чорно, а потому став… Фиркнув. Заіржав. А я мимохіть зачула потужні жіночі голоси. Млаві тіні з ясенів листям

[i] *Лякливі, боязкі.*

[ii] *Пильную, стежу.*

прошептали, що це гуцульські співачки — Чукутиха і Пруниха — голосами з потойбіччя змагаються.

Зачінає спершу співати штрамачка Чукутиха, що сперлася на ціпок і пустила дим із файки у безмірну просторінь:

Та я ж тобі не казала,
Песику біленький.
Шоби'с тогди не дзяворив,
Йик іде миленький.
Шоби'с тогди не дзяворив,
Не був коло хати.
Так йик іде мій миленький
Личко цілювати…
А співати, не писати,
Я співати вмію.
Я лиш тогди не співаю,
Коли зголоднію[i].

А Пруниха, сидячи на свіжій тертиці[ii] і тримаючи в білих долонях якісь зелепухи й люпини, продовжує:

Из Марічков, пид смерічков
На зеленій фої.
Хоть не було постелено —
Зато в супокої.
Лямпа пукла, перо впало,
Мені си здрімало.
Вибачьийте, люде добрі,
Шо співанок мало.

[i] *Усі співанки та «Божа пісня» Генцара від знаного гуцульського майстра і музики з села Буковець Михайла Тафійчука.*
[ii] *Груба дошка, зазвичай 5 см в діаметрі.*

І співають вони довго, геть не хрипнуть. Тембри їхніх голосів — різні, але файнюцько одне одного доповнюють. Повірте, цесе був не дует народних співачок, а дует гірських потічків — сильних, мудрих і лагідних. За ними стояли і скіфські жони, які бережуть усі наші верховини… Кажу вам: древній чар живе у співах Чукутихи і Прунихи.

І як хапнув мене той чарівливий спів, мов дурман-зілля, то попустив аж тоді, коли зачула инчий… пленерний, легкий. Чоловічий. Із ліщини хтось прожебонів — це останній гуцульський лірник. Наш. Генцар. Митро. Я чула від нашого Михайла Тафійчука, який робить колісні ліри і тоже на ній грає-співає-чародіє, *що той Генцар навчився лірникувати від одного чоловіка, шо пройшов усю Першу велику войну і не втратив до музики любові…* Сам же Митро грав і співав так, що аж падиволос коло нього зацвітав, а дурний вмить розумнішав. І то правда! Я в сні це прослухала. Виділа. Але він, на жаль, сліпий, і мене не видів. Мо', і добре!?

Молім, люде, щиро Бога
Та й Матінку Божу.
Ми так будем умирати,
Йик лист вид морозу.
Ми так будем умирати,
Йик лист вид морозу.
А ця пісня іскладена
На заповідь Божу…
…А хто собі легковажит
Заповіді Божі,
Тим на Божім страшнім Суді
Страх великий буде…

Я дослуховую славну й важну Божу пісню послідного лірника і, розумію, що кінь мене несе далі… І попереду я зирю на ліс, що падає… А позаду, тримаючись моцно за

гриву, впізнаю ще данцовню із набутком. Так є: *пів світу плаче, а пів світу скаче.*

Але ж коли повертин?[i] Коли мене кінь віднесе домів?

Враз… усе завмирає, застигає, мов предковічна мушка у смолі. Біліє. І нічка цілує мізинці на ногах ранкові, мовбито Магдалена Ісусу. Свято. Непорочно. Тінь з диких плютавих[ii] троянд цвіріньокає соловейком — зара буде колискова ночі. І я слухаю…

Свєтий Василько
Загубив сон,
Сон-сон пудний.
Свєта Василинка
Шукала сон,
Сон-сон пудний.
Наша дитина
У сні плакала,
Сон-сон пудний.

Свєтий Василько…

Слухаючи пудну колискову гуцульської ночі, біля мене махом почали виростати гандрабаті лимонні квіти, якими вітер, немов веретеном, зачав фурдиґати: туда-суда. І аж тут кінь дав мені з него злізти… І я ступила на пустий пляц, помацала повітря, вухом пошукала ще раз колискову. Але ніц… тільки вітер і німота літаючих квітів.

…Прошумуюси. Оце я в сні попацила[iii]! І чомусь мимоволі почала теж наспівувати колискову. Щоправда, свою, від баби і мами:

---

[i] *Повернення.*
[ii] *Дощових.*
[iii] *Опинилася в певній незручній ситуації, умовах.*

З'їли вовки барана,
А овечку пси, пси.
Ти, Улянко, спи, спи...
А-а-а-а, а-а-а-а...

Тим часом у замкову щілину зазирає днинка і чорний корець топитси в козячім молоці, яке акурат принесла сусідка зі Сліпанки[i]. А я... вже не співаю, я розчісую сім раз волосся (*бо вснула незаплетена)* і лечу надвір слухати весілля. Знову. Як і вчора. Коли-не-коли з Никовати добре чути музику... прихапцем, зусібіч, навхрест і навіґлі прерізні мелодії штуркають мене, залюблено-весільну, у плечі. І якась невідома тінь тримає моє чоло й стискає чимось малу руцю... Може, то заздрість? Ну, що не я на тому весіллі, а якісь там невідомі... люди. Мо, і чорні, і білі. Різні.

Якби я хотіла зара завити хустку кульбабкову і полетіти до тої реальної данцовні, притворившись на мить кульбабкою. Я би найкраще, гарантую, данцувала б і польку, і вальс, і шейк, і на хустинку би вклікала... І гуцулку фист би гуляла. Гуцулкувала.

А зараз чуєте? Музики співають-грають «*Падала зірка в вечірнє небо золота...*».

А тепер? «*Ой, ти русява наречено...*», і «*Лебеді кохання*», і «*Цей сон*», і «*Смерека*».

О! О! «*Три музики, три музики...*», і «*Гай, зелений гай...*», і «*Не сама, не сама лілію ростила...*», і «*Висить яблко, висить...*».

Гай-гай! Музико, музиченько! Буде мені рвати струни серця й вивертати всі пуделка[ii] зі сльозами. Буде! Я не залізна.

---

[i] *Присілок села Яворів.*
[ii] *Коробочки.*

І…

… знаєте шо?

Колись всі ці пісні і головні гуцульські данці будуть й на моєму весілю. І гратимут його фист файні музики. Певно, татова капела, а в ній, аби-сте знали, грає у скрипку один із учнів Моґура — Гурдуз, Василь Ілюк *(багатьох гуцульських музикантів знають саме по їхніх прізвиськах, а не по паспорту)*. І коней я перестану боятиси. І кньизя не буду встидатиси. Колись! Всьо буде колись. А зара йду до шніданьи[i] і попробую свій сон своїм розказати. Повірити — точно не повірят. Уляна — фіґоль шє той! А після перегляду «Вія» — мені взагалі нема віри!

Але то не я винна. А телевізор. І бабине вічне кутанє.[ii]

Написала й снила Уляна. Та, яка пів діточого житьи спала під весільними колонками; і росла як під репертуар Фіцджеральд, Сінатри, так і під вічні хіти Івасюка, Мозгового… і, звичайно ж, моцні гуцульські співанки, коліди і колискові.

---

[i] *Сніданок.*

[ii] *Обходити худобу.*